

Aféra Spiegel

a její význam pro rozvoj občanské společnosti

Daniil Sidorov

Obsah

- *Der Spiegel* v mediálním prostoru poválečného Západního Německa
- Článek *Bedingt abwehrbereit* a policejní zásah proti *Spiegelu*
- Koaliční krize - konec Adenauerovy éry
- Reakce veřejnosti a tisku; mobilizace studentstva
- *Spiegel-Urteil* Spolkového ústavního soudu
- Závěr - význam „aféry Spiegel“ pro rozvoj občanské společnosti

16. NOVEMBER 1966

**DIESE
WOCHE**

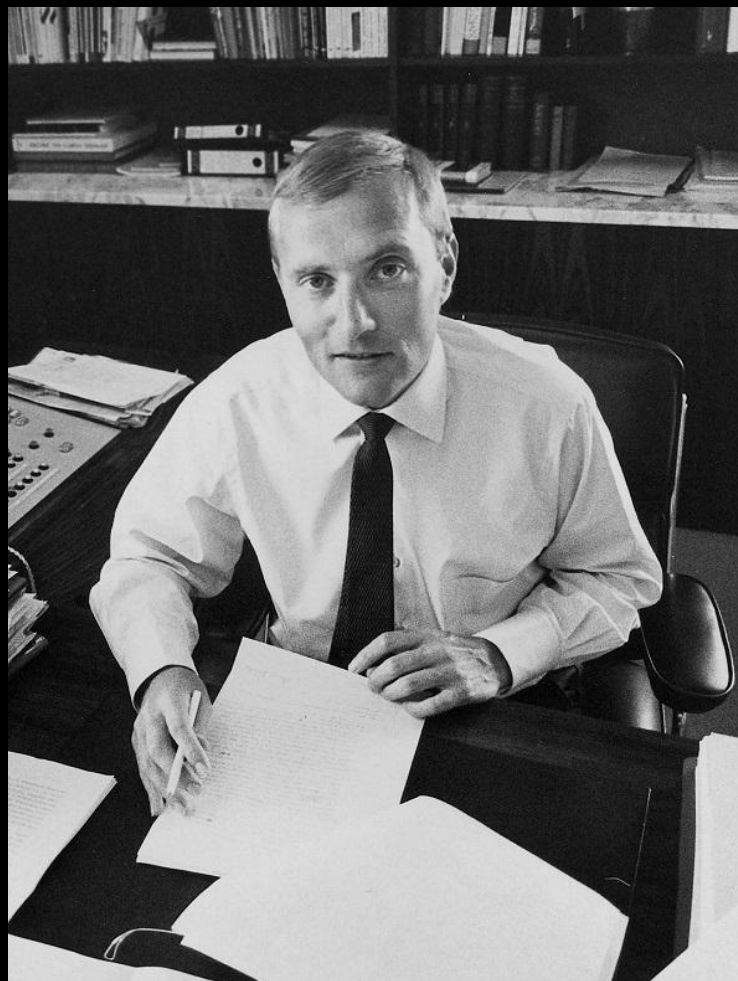
PREIS
1
RM

1. JAHRGANG • NR. 1
ERSCHEINT JEDEN SONNABEND

DIE STIMME SEINER HERREN
UNO-CHEFDOLMETSCHER KAMINKER SORGT SICH UM DIE SPRACHE — DIE UNO UM DIE VERSTÄNDIGUNG (SIEHE „AUSLAND“)

Rudolf Augstein
1923-2002

4. JANUAR 1967

**DER
SPIEGEL**

PREIS
1
RM

1. JAHRGANG • NR. 1
ERSCHEINT JEDEN SONNABEND

MIT DEM HUT IN DER HAND —
WIRD MAN EIN BEFREITÉS LAND. ÖSTERREICHS GESANDTER DR. KLEINWACHTER VOR DEM WEISSEN HAUS (SIEHE „AUSLAND“)

Hans Magnus Enzensberger
1928-2022

„Je to jediný list, který nebere vůbec žádný ohled na zájmové skupiny, byrokracie a funkcionáře; který odmítá všechny formy samocenzury, jež je v německé publicistice zcela běžná; který neprojevuje úctu mocným jen proto, že jsou u moci.“

Bedingt abwehrbereit

- *Der Spiegel* dlouhodobě kritizoval ministra obrany Franze Josefa Strauße kvůli jeho podpoře jaderného ozbrojení.
- Ve článku *Bedingt abwehrbereit* (41/1962) kritizoval Conrad Ahlers německou obrannou strategii a Strauße osobně.
- Ministerstvo obrany podle něj zanedbávalo konvenční zbrojení. Bundeswehr nebyl proto připraven na útok ze strany sovětského bloku.

DER SPIEGEL

Luftpostausgabe
auf Dünndruckpapier

10. OKTOBER 1962 • NR. 41

IN USA AND CANADA: PRICE 50 cts. • PRINTED IN GERMANY • SCHWEDEN: kr. 1,65 inkl. oms • 16. JAHRGANG • 1 DM

Conrad Ahlers

1922-1980

Franz Josef Strauß

1915-1988

Policejní zásah proti *Spiegelu*

- V noci ze 26. na 27. listopadu byla obsazena redakce časopisu, vydavatel Rudolf Augstein spolu s několika novináři byl zatčen.
- Autor článku Conrad Ahlers se nacházel na dovolené ve Španělsku, kde byl také dopaden.
- Ministerstvo obrany objevilo ve článku *Bedingt abwehrbereit* 41 statných tajemství. Novináři čelili obvinění z vlastizrady a uplácení armádních důstojníků.

Koaliční krize

- O policejní akci nebyl informován ministr spravedlnosti Stammberger (FDP).
- Strauß v Bundestagu prohlásil, že s případem nemá „v právním slova smyslu nic společného“.
- Později se ale přiznal k tomu, že osobně nařídil zatčení Ahlrese ve Španělsku - bez vědomí ministra zahraničí. FDP požádalo jeho demisi a odstoupila od koalice.
- Potom, co se Strauß vzdal úřadu ministerstva obrany, rozhodla FDP o pokračování v koalici. Adenauer musel přislíbit, že příští rok odstoupí.

Reakce veřejnosti

- S kolegy ze *Spiegelu* solidarizoval západoněmecký tisk. Deníky *Zeit* a *Stern* jim pro dobu obsazení redakce poskytli prostory.
- Na podporu cestopisu se vyjádřila literární skupina *Gruppe 47*.
- Jednou z nejaktivnějších skupin se stalo studentstvo. Pořádalo demonstrace a sbírky podpisů.
- Navzdory tradiční politické neutralitě se k protestům připojilo kolem 600 vysokoškolských pedagogů.

MAULKORB

ART 5 Grundgesetz
JEDER HAT DAS RECHT,
SEINE MEINUNG IN
WORT, SCHRIFT & BILD
FREI ZU ÄUSSERN UND ZU
VERBREITEN

ART 5 GRUNDGESETZ
"JEDER HAT DAS RECHT,
SEINE MEINUNG IN
WORT, SCHRIFT & BILD
FREI ZU ÄUSSERN UND
ZU VERBREITEN"

HEUTE
DEMOKRATIE

DER SPIEGEL

DER SPIEGEL

DER SPIEGEL

DER SPIEGEL

DER SPIEGEL

DER SPIEGEL

DER SPIEGEL

R schützen

DER SPIEGEL

DER SPIEGEL

DER SPIEGEL

DER SPIEGEL

PRESSEFREIHEIT

schlagen
den SPIEGEL

DEMOKRATIE

und
meinen die
kratie

DER SPIEGEL
FIRAG-
AFFARE
W. W. W.

MAUL
KORB
FÜR DIE
PRESSE

Befiehlt
Strauss
der Justiz?

Du bist so die
Weltbühne
Trotz allem
ist es so

Es geht nicht um
den Spiegel
Es geht um die
Pressefreiheit

Spiegel-Affäre
Bankrott-Verfahren
DEMOKRATIE

Fällt die
FDP
wieder im

Keine
Spiegel-
fechtereien

→ Ver
der De
NICHT GENEHM
GEHEIM

Grundrecht
auch für
Meinungsges.

Eine
Zensur
findet nicht
statt!
GRUNDGESETZ
Artikel 5/1/3

ZENSUR
NACHS
als die
Krippe
kam
NICHT ERLAUBT

Spiegel-Urteil

- Rudolf Augstein byl propuštěn z vězení po 103 dnech v únoru 1963.
- Spolkový soudní dvůr v roce 1965 odmítl zahájit trestního řízení proti Augsteinovi a Ahlersovi kvůli chybějícím důkazům. Řízení proti Straußovi (přisvojení pravomoci a zbavení svobody) zastavil.
- Spolkový ústavní soud žalobu *Spiegelu* též zamítl. Současně ale poskytl výklad funkce tisku v demokratické společnosti a požádal od státu lepší ochranu svobody tisku.

Závěr - význam aféry *Spiegel* pro rozvoj občanské společnosti

- Protest kritické veřejnosti donutil vysoce postaveného ministra k demisi. Tento výsledek nebyl v roce 1962 samozřejmostí.
- Demonstrující byli připraveni zastat se demokratických zásad, nešlo jim pouze o jeden časopis.
- Do veřejného protestů se zapojili studenti. Události roku 1962 tak mohou představovat předeheru studentských protestů v roce 1968.
- Rozsudek Spolkového ústavního soudu prohlásil nezávislý tisk za jeden ze základů demokracie a zavázal stát k jeho ochraně, čímž posílil svobodu tisku.

Seznam literaturey

- Borowsky, Peter. "Das Ende der 'Ära Adenauer.'" *Informationen zur Politischen Bildung*, no. 258 (1998). <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/izpb/zeiten-des-wandels-258/10093/das-ende-der-aera-adenauer/>.
- Bunn, Ronald F. "The Spiegel Affair and the West German Press: The Initial Phase." *The Public Opinion Quarterly* 30, no. 1 (1966): 54–68. <http://www.jstor.org/stable/2747370>.
- Dae, Sung Jung. "Die Spiegel-Affäre: Vorspiel der Kampagne und der 68er-Bewegung." In *Der Kampf gegen das Presse-Imperium*, 47–60. transcript Verlag, 2016. <https://doi.org/10.1515/9783839433713-003>.
- Norddeutscher Rundfunk. "Die 'Spiegel'-Affäre: Angriff auf die Pressefreiheit," October 26, 2022. <https://www.ndr.de/geschichte/chronologie/Die-Spiegel-Affaere-Angriff-auf-die-Pressefreiheit,spiegelaffaere101.html>.
- DER SPIEGEL. "Die SPIEGEL-Affäre," September 17, 2012. <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/spiegel-ffaere-die-chronologie-a-850071.html>.
- DER SPIEGEL. "Die Sprache des Spiegel," January 14, 1997. <https://www.spiegel.de/spiegel/a-383297.html>.
- DER SPIEGEL. "Dieses Schmierblatt wird leider Gottes gelesen," January 7, 2007. <https://www.spiegel.de/politik/dieses-schmierblatt-wird-leider-gottes-gelesen-a-83b47d63-0002-0001-0000-000050109994>.
- Gunkel, Christoph. "Ein Abgrund von Machtmissbrauch." DER SPIEGEL, October 26, 2022. <https://www.spiegel.de/geschichte/60-jahre-spiegel-ffaere-ein-abgrund-von-machtmissbrauch-a-c4ed2280-68b2-4232-86f1-81c2301d963e>.
- Von Hodenberg, Christina. "Mass Media and the Generation of Conflict: West Germany's Long Sixties and the Formation of a Critical Public Sphere." *Contemporary European History* 15, no. 3 (2006): 367–95. <http://www.jstor.org/stable/20081317>.
- Hoffman-Riem, Wolfgang. "Die Spiegel-Affäre 1962 — ein Versagen der Justiz?" *Zeitschrift Für Rechtspolitik*, no. 45 (November 22, 2012): 225–29. <https://www.jstor.org/stable/23430310>.
- Pöttker, Horst. "Meilenstein der Pressefreiheit – 50 Jahre 'Spiegel'-Affäre." *Aus Politik und Zeitgeschichte*, no. 29–31 (October 7, 2012). <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/140234/meilenstein-der-pressefreiheit-50-jahre-spiegel-ffaere/>.